

En lærer krysser sitt spor

Clemens Saers er læreren som i 2014 ble skadet for livet av en elev. I åtte år kjempet han for en unnskyldning og økonomisk kompensasjon fra Oslo kommune, før han lyktes.

Tekst og foto: Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

I august kom boka «Lærer på liv og død» ut, ført i pennen av forfatter Knut Lindh. Der forteller Clemens Saers om barndommen, oppveksten og sine 50 år som lærer. Han er født i Nederland, vokste opp i Sverige og kom til Norge tidlig på 1970-tallet. Nå er han på en foredragsturné om boka og om hvordan han mener læreryrket har endret seg.

Saers er tilbake i Aurland, der han fikk sin første lærerjobb i Norge i 1973. Tåkeskyene ligger som et vatteppe over fjellene, og det er lett regn i lufta nede i kommunesenteret Aurlandsvangen. Idet mørket siger på ute, fylles kinosalen opp. Flere kommer fram og håndhilser. Tidligere kolleger og elever har møtt fram. Clemens Saers ønskes velkommen av Terje Horvei, hovedtillitsvalgt for KS kommune i Utdanningsforbundet Aurland.

Fra Stockholm til Aurland

Saers åpner med å fortelle om sin vei inn i læreryrket. Det begynner med at broren Hans ber ham ta noen vikartimer i den innvandretette drabantbyen Rinkeby, nord i Stockholm i 1971. På den tiden studerer Clemens historie, samfunnsfag og religionskunnskap. Som innvandrers selv følte han seg hjemme blant elevene, og det var der han bestemte seg for å bli lærer.

Det overordnede temaet for foredraget er

vold i skolen. Han forteller også om voldsepi-soden han ble utsatt for i 2014. En 18-årig elev tok halsgrep på Saers, vred om strupehodet og påførte ham varige skader på stemmebåndene og posttraumatisk stressyndrom.

– Da jeg i ettertid leste Børge Skålands avhandling om vold i skolen, der han skriver at lærere skammer seg etter å ha blitt utsatt for vold, gikk det en faen i meg: Jeg skal ikke utvikle skam. Så tok jeg fram mitt våpen: pennen.

Gjensyn på gamleskolen

Dagen etter foredraget i kinosalen har Clemens invitert seg selv til sin tidligere arbeidsplass, Aurland barne- og ungdomsskole. Elevene på «mat og helse» har laget nydelig suppe til ære for gjesten. Snart dukker både gamle minner og tidligere elever og kolleger opp.

Ingrid Almenningen var kollega det året Saers kom til Aurland. Rett etter begynte hun på lærerskolen. Siden har hun undervist. Det gjør hun fortsatt, en dag i uka, selv om hun nå er fylt 70 år. Saers' tidligere elev Harald Winjum kommer også til personalrommet. Nå er han lærer her.

Olav Terum, kroppsøvlingslærer og tillitsvalgt for Utdanningsforbundet, var også Saers' elev. Han minnes uteaktiviteter og et strengt regime for snøballkasting. Selv om Saers snakket

Det gikk en faen i meg: Jeg skal ikke utvikle skam.

Clemens Saers

Clemens Saers foran skolebygget i kommunesenteret Aurlandsvangen, der han fikk sin første lærerjobb i Norge og har gode minner fra.

svensk da han kom, synes ikke Terum han var vanskelig å forstå.

På møterommet er det god stemning da Saers forteller rektor Henriette Gustavsen og Terum om minnene han har fra Aurland. Saers rakk akkurat å oppleve at skolen flyttet inn i sine nåværende lokaler. I mai 1974 var han med på å bære møbler og materiell over hit.

Litt senere på dagen har Saers avtale med ordfører Terje Skjerdal. Han var sjetteklassing skoleåret 1973/74 og fikk Saers som lærer.

Skjerdal viser Saers rundt i det gamle skolebygget, som ble til barnehage da skolen flyttet ut.

– Her var personalrommet, husker Saers.

Det fungerte også som røykerom. Det likte

Saers dårlig. Men kollegene mente de var i sin fulle rett til å røyke inne. Da kjøpte Saers og en kollega inn et par fete cubanske sigarer og dampet intenst. Det medførte at lærerrådet innførte røykeforbud.

Skjerdal låser Saers inn på bedehuset. For ettersom skolebygningene var fulle, ble bedehuset tatt i bruk som klasserom. Hit kommer også Reidun Skahjem for å vise oss rundt. Hun leide ut hybel til Saers da han og broren først kom til Aurland.

– Jeg husker det kom brev til det noen trodde var «ekteparet Saers», siden jeg har «Maria» som mellomnavn, minnes han.

– Ja, det husker jeg godt, sier hun og ler.

Inne på bedehuset minnes Saers at en av elevene har med seg en rifle som han legger ved siden av pulten sin. På spørsmål fra Saers om hva han skal med den, er svaret at han vil slippe å dra hjem og hente den før han skal på reinsdyrjakt. Samme elev hadde også med en stor kniv. Da Saers nærmer seg pulten hans, med et blick på kniven, sier eleven at han må ha noe å kvesse blyanten med. Ordfører Skjerdal ler hjertelig.

– Han og jeg drar fortsatt på jakt sammen!

Barneår i Nederland

Clemens Saers er den sjette i en søskenflokk på femten. Han blir født i den nederlandske

Clemens sitter fordypet i den svenske avisen Dagens Nyheter i personalrommet på Aurland barne- og ungdomsskole i 1973. Foto Bjørn Vegard Johnsen

landsbyen Loosdrecht i 1951. Faren pendler til Rotterdam og jobber som optiker om dagen og fjernskriveroperatør om kvelden.

Men i 1954 står faren uten jobb. Så tilbys han jobb som optiker i Glasögonhuset i Gävle i Sverige. I 1956 pakker familien eiendelene sine og blir innvandrere i et nytt land. Barnas strev med å ta vare på hverandre og skolegangen blant strenge katolske nonner gir innblikk i en tid, et liv og en oppvekst som er fjern for mange barn på samme alder.

Lærerjobb i Norge

Clemens uteksamineres fra Universitetet i Stockholm i 1973 som den yngste cand.mag. i Sverige noensinne. Han er 21 år og har fått undervisningskompetanse. Men for å få fast jobb i norsk skole, trenger han pedagogisk seminar.

Så etter ett år i Aurland går turen til Bergen. Etter noen år går ferden videre til Oslo. Han får jobb på Persbråten videregående skole, der han også blir tillitsvalgt.

Da han i 2013 søker seg til Oslo Handels- gymnasium, er planen noen rolige år før pensjonisttilværelsen. Men det er her angrepet på ham skjer.

Etter voldsepisoden er Saers fast bestemt på ikke å sykmelde seg, men følge elevene sine fram til sommerferien. Han har nesten ikke stemme, men hvisker til en elev som gjentar det han sier høyt. Få dager etter overfallet kalles han inn til rektors kontor. Her møter han jurist Ragnhild Holm fra Utdanningsetaten, som ifølge Saers sier: «Vi har vitner på at du overfalt en elev her på skolen i forrige uke».

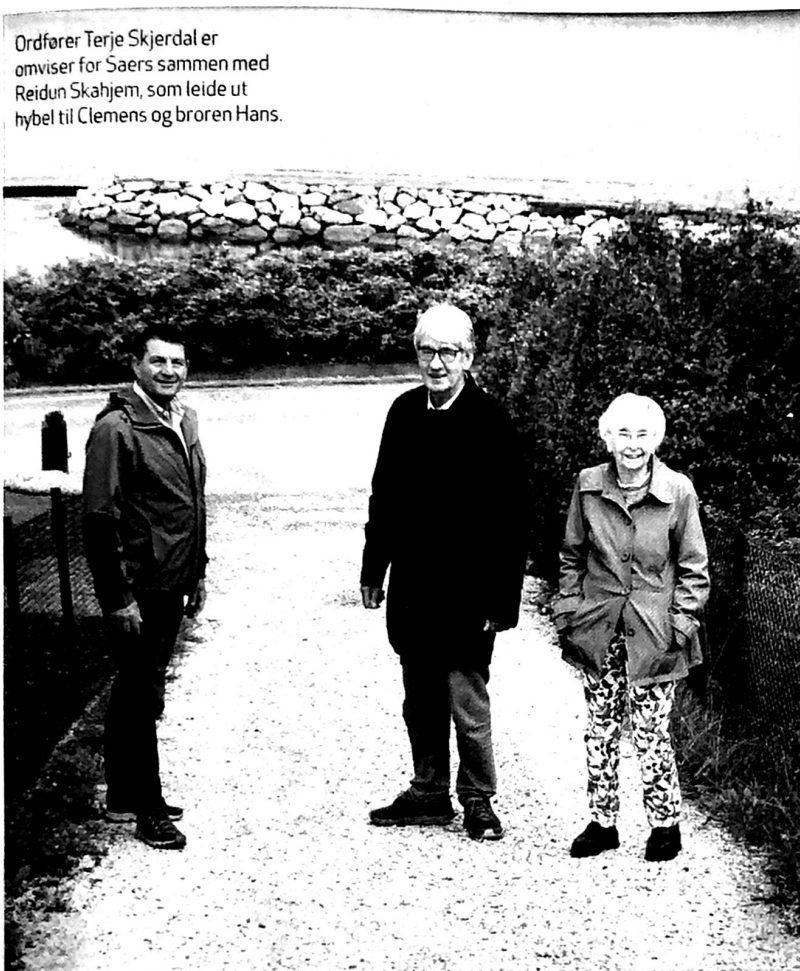
Til dette sier Holm til Utdanning: «Opplys-

ningene fra vitner var sprikende, og det var derfor vanskelig for oss på det tidspunktet å fastslå hva som hadde skjedd. Nøyaktig hva jeg sa i møtet med Saers, husker jeg ikke. I ettertid ble hendelsen etterforsket av politiet, de har jo helt andre metoder de kan ta i bruk og eleven ble senere dømt for forholdet.»

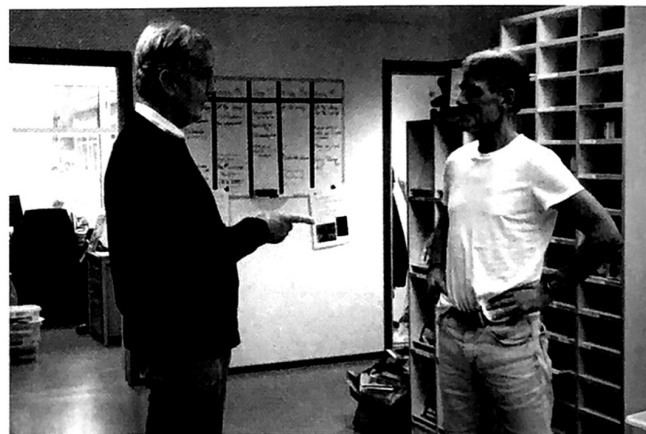
– Det verste var ikke selve voldsepisoden, men hvordan skoleledelsen og flere lærerkolleger vendte seg mot meg, demoniserte meg og anklaget meg for å være rasist, siden eleven hadde innvandrerbakgrunn, sier Saers.

Eleven ble ikke bare dømt for angrepet på Saers, men også andre tilfeller av vold og trusler. I tingretten ble eleven dømt til fengsel i seks måneder, men lagmannsretten reduserte straffen til to måneders fengsel og 120 timer samfunnsstraff på grunn av lang behandlings-

Ordfører Terje Skjerdal er omviser for Saers sammen med Reidun Skahjem, som leide ut hybel til Clemens og broren Hans.

På skidag med elever sammen med kollegene Ingrid Almenningen og Terje Hareide vinteren 1974. Foto: Bjørn Vegard Johnsen

Latter og gjensynsglede idet Olav Terum, tidligere elev og nå kroppsøvlingslærer, dukker opp på personalrommet.

tid. Han måtte i tillegg betale Saers 152 000 kroner i erstatning. Deretter gikk Saers til søksmål for å få en unnskyldning og erstatning fra arbeidsgiver. Men Borgarting lagmannsrett konkluderte med at kommunen ikke handlet «grovt uaktsomt», og Saers ble idømt saksomkostninger.

Clemens Saers forsøkte å ta saken både til Høyesterett og Den europeiske menneskerettighetsdomstolen, men begge steder ble saken avvist.

Satte seg i gjeld

Da voldsepisoden fant sted, hadde Saers meldt seg ut av Utdanningsforbundet og var på vei over i Norsk Lektorlag. Derfor hadde han ikke krav på gratis juridisk bistand, men måtte betale advokat selv. I etterkant har han meldt

seg inn i begge organisasjoner.

Den 21. september i år får Clemens Saers et etterlenget brev i e-post fra Oslos ordfører, Marianne Borgen (SV). I brevet står det:

«Kjære Clemens Saers! Som ordfører vil jeg på vegne av bystyret og hele Oslo kommune beklage at du ble utsatt for en alvorlig voldshandling mens du utførte ditt arbeid i kommunen. Jeg vil også beklage måten du har blitt behandlet på i tiden etter overfallet.»

Natt til 24. september 2022 tikker det inn 350 000 kroner fra Oslo kommune på kontoen til Saers. Bystyrevedtaket fra 27. april er endelig effektivt.

Til sammen hevder Saers å ha brukt 1,7 millioner kroner. Men en kronerulling med bidrag fra rundt 3300 personer, flertallet av dem lærere og elever, har gitt ham økonomisk støtte.

Den 2. oktober 2022 gjenstår det en gjeld på 196 275 kroner, ifølge Saers.

– Denne høsten kom nyheten om at Oslo kommune bevilger 15 millioner kroner til å gi alle ansatte i Oslo-skolen fysisk opplæring i å håndtere vold og trusler. Ser vi en endring?

– Det er bra, men min kamp fortsetter til vår arbeidsgiver tar vare på alle. For selv om retten slo fast at vi har rett til å bli informert om voldelige elever, sviktes lærere fortsatt hver dag; av politikere, byråkrater og fagforeninger. Fortsatt går lærere på jobb i frykt for voldelige elever, sier han.

– Mange spør om jeg er en bitter mann. Svaret er nei. Jeg er en lykkelig mann, fastslår Saers som etter å ha vært sensor helt fram til i fjor, nå er pensjonist og har fått bedre tid til familie, venner og særlig barnebarna.